

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника Мельника Олександра Васильовича на дисертацію Загребнюк Юлії Володимирівни "Професійне самовизначення учнівської молоді в середніх навчальних закладах США", подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07. – теорія і методика виховання

Досягнення міжнародних стандартів професійної орієнтації в Україні передбачає вивчення моделей і прогресивних ідей формування професійного самовизначення учнівської молоді у країнах з розвинутою ринковою економікою. У контексті вищезазначеного досвід Сполучених Штатів Америки заслуговує на особливу увагу, оскільки в цій країні успішно функціонує тривалий час достатньо розвинена система професійної орієнтації учнівської молоді. Саме тому актуальність дисертаційної роботи Ю. В. Загребнюк, у якій ставиться мета розкрити особливості, провідні тенденції й організаційно-педагогічні засади професійного самовизначення учнів у середніх навчальних закладах США та виокремити позитивні ідеї прогресивного американського досвіду, які доцільно використовувати в Україні, не викликає сумнівів.

Як нам видається, актуальність досліджуваної проблеми, її методологічна і теоретична основа одержали в дисертації Ю. В. Загребнюк належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію: коротко, чітко й гранично ясно сформульовані об'єкт, предмет, завдання дослідження. Об'єкт і предмет вдало визначають процес наукового пошуку, а поставлена мета і завдання розкривають логіку педагогічного дослідження. Звертає на себе увагу логічно виправдана послідовність дисертаційної роботи, яка повною мірою відображає послідовне вирішення поставлених завдань. Саме це, на нашу думку, забезпечило наукову новизну одержаних результатів та практичну цінність виконаної роботи.

Як свідчить аналіз структури та змісту дисертаційного дослідження Загребнюк Юлії Володимирівни на тему "Професійне самовизначення



учнівської молоді в середніх навчальних закладах США”, воно охоплює цілісний процес науково-дослідної роботи, який включає всі її стадії: від ідеї, розробки концептуальних основ та теоретичних засад дослідження до розроблення на основі порівняльного аналізу функціонування системи професійної орієнтації в Україні та США рекомендацій щодо впровадження на загальнодержавному рівні та на рівні навчального закладу прогресивного американського досвіду організації дієвого і практично спрямованого професійного самовизначення учнів. Саме такий підхід уможливив успішне впровадження результатів дисертаційного дослідження у вітчизняну практику шкільної професійної орієнтації.

Значний інтерес викликає ґрунтовний аналіз, систематизація та розкриття актуальності проблеми, стан її наукової розробки. В контексті останнього досить ґрунтовно охарактеризовано методи дослідження, джерельну базу та концептуальну ідею дослідження, його наукову новизну та практичну значущість здобутих результатів. Ці результати стали можливими завдяки ґрунтовному опрацюванню офіційних документів Департаменту освіти США, Міністерства освіти і науки України, матеріалів українських та американських періодичних видань і науково-методичних джерел, з яких з них 172 англійською мовою.

Логічно побудованою та достатньо обґрунтованою є структура дисертації, яка представлена вступом, трьома розділами, висновками, списком використаних джерел і додатками. Привертає увагу те, що зміст кожного розділу чітко підпорядкований меті та завданням дослідження.

У першому розділі роботи дисертантка змістовно розкриває теоретичні засади досліджуваної проблеми, уточнює понятійно-категоріальний апарат дослідження і здійснює загальну характеристику системи професійного самовизначення учнів у США. У результаті проведеного теоретичного пошуку Ю. В. Загребнюк робить висновок про те, що в сучасній американській педагогічній науці особливостями професійної орієнтації учнівської молоді в

середніх навчальних закладах є: ступеневий характер професійного самовизначення і варіативність переходу від однієї форми до іншої; посилення ролі недержавних форм професійної орієнтації учнів і зв'язку їх шкільного навчання з практикою; своєчасне реагування системи освіти на зміни в структурі ринку праці; використання в допрофесійній та професійній підготовці молоді компетентнісного підходу; психолого-педагогічна підтримка процесу вибору молоддю людиною майбутньої професії в контексті вирішення більш широкої проблеми підготовки до вибору професійної кар'єри. Вагомим у цій частині дисертаційного дослідження є, на нашу думку, виокремлення й ґрунтовна характеристика нормативно-законодавчої бази професійної орієнтації учнівської молоді в США, яка гнучко реагує на зміни у суспільстві. Саме тому цілком обґрунтованим тут видається і висновок дисертантки щодо інструментів і механізмів в тому числі й фінансових, що детермінують оновлення освітньої політики щодо змін у профорієнтаційній системі для успішного входження учнівської молоді в ринковий простір.

У другому розділі дисертації Юлія Володимирівна Загребнюк розкриває зміст професійної орієнтації учнів на різних етапах навчання в школах США, методи та технології підготовки учнів до професійного самовизначення, акцентує увагу на застосуванні в американських школах методу проектів для активізації професійного самовизначення учнів. Важливим тут видається саме те, що на основі ґрунтовного дослідження сучасних праць американських вчених, методичних і нормативних першоджерел, в тому числі представлених на спеціалізованих сайтах і порталах в мережі Інтернет, авторкою цілісно характеризується загальна системи професійної орієнтації учнівської молоді в Сполучених Штатах Америки. Не викликає заперечень тут також і те, що на основі вивчення значної кількості документальних і літературних джерел англійською мовою, які нині регулюють питання профорієнтації і профконсультації молоді в США, Ю. В. Загребнюк розкриває зміст й основні етапи професійної орієнтації на різних етапах навчання учнів у школі, які

допомагають кожному зробити вибір професії або групи професій з урахуванням власних здібностей, можливостей і вподобань.

Перспективним, на нашу думку, в контексті вдосконалення процесу професійного самовизначення учнів у вітчизняній школі є виділені дисертанткою й ґрунтовно розкриті такі аспекти професійної орієнтації як: діяльність профконсультанта в школі США та поза її межами; інформаційно-довідкові, просвітницькі, діагностичні й інші методи профорієнтаційної роботи в середніх навчальних закладах США; технології професійного самовизначення (Джона Голланда, Сигекадзу Фукуяма), які на основі безперервної системи підготовки особистості до професійного самовизначення допомагають кожному здійснити свідомий вибір професії або групи професій; дослідницькі, практико-зорієнтовані та інформаційні проекти у формі портфоліо, які забезпечують включення учнів у безпосередній практичний процес професійного самовизначення.

Відзначимо, практично значущим на цьому етапі дослідження є ґрунтовна характеристика дисертанткою сучасних профорієнтаційних проектів і програм, які регулюють питання професійного самовизначення учнівської молоді в середніх навчальних закладах США: “Школа – роботі” (“School-to-Work”), “Розвиток кар’єри” (“Career Development”), “Навчання основам професійної діяльності” (“Work-Based Learning”), “Технічна підготовка” (“Tech Prep”), які передбачають ознайомлення з професіями дітей у віці від 5 до 14 років, консультування учнів старшої школи, ознайомлення їх із можливостями використання знань з академічних предметів для побудови кар’єри, зустрічі з представниками різних професій, екскурсії на підприємства, одержання досвіду практичної роботи з бажаної професії, підтримка випускників після закінчення навчального закладу.

У третьому розділі роботи представлено результати порівняльного аналізу розвитку системи професійної орієнтації учнів у США та в Україні, здійснено моніторинг результативності професійної самовизначення

українських та американських старшокласників і розроблено практичні рекомендації щодо використання позитивного американського досвіду активізації професійного самовизначення учнів в українських школах.

Вагомим у цьому розділі дисертації, на нашу думку, є виділення на підставі порівняльного аналізу систем професійної орієнтації США та України тенденцій її розвитку за такими напрями як: активна позиція держави щодо модернізації системи профорієнтації; впровадження сучасних комплексних програм у галузі професійного самовизначення; залучення до професійного самовизначення учнів державних та громадських організацій; пошук оптимальних варіантів розв'язання проблеми узгодження професійних інтересів молоді з кон'юнктурою ринку праці; розширення мережі професійно-інформаційних центрів; цілеспрямоване вивчення та врахування індивідуальних інтересів, нахилів, здібностей особистості; введення спеціальних предметів, що ознайомлюють школярів зі світом сучасних професій; використання активних та інтерактивних форм, методів та технологій професійної орієнтації; залучення учнів до безпосередньої трудової діяльності, в якій випробовують свої професійні наміри; широкомасштабне інформаційно-методичне забезпечення профорієнтації у школах; уведення в середніх навчальних закладах посади незалежних профконсультантів.

Позитивним є проведення дисертанткою порівняльного аналізу ефективності процесу професійного самовизначення українських та американських старшокласників і виділення факторів, які забезпечують успішне входження випускників загальноосвітніх навчальних закладів на ринок освітніх послуг і ринок праці. Такими факторами, і це на нашу думку правомірно, є посилена увага держави та закладів освіти до вирішення означеної проблеми; діяльність профконсультантів у школі та поза її межами, високий рівень інформаційного забезпечення профорієнтаційної роботи, можливість проходження старшокласниками виробничої практики, дієвий взаємозв'язок між школою, закладами професійної освіти і виробництвом. Такі

ґрунтовні результати вивчення теорії і практики професійного самовизначення учнів в середніх закладах освіти США уможливили виділення Ю. В. Загребнюк прогресивного досвіду, який доцільно нині запроваджувати у навчально-виховному процесі вітчизняних шкіл на загальнодержавному рівні та на адміністративному, змістовому, організаційному та практичному рівнях навчального закладу. Саме ці положення суттєво підвищують практичну значущість виконаного дослідження.

Слід наголосити на тому, що основні результати дослідження досить повно розкриті у 13 одноосібних публікаціях, з них 5 статей відображають основні наукові результати, 8 – апробаційного характеру. При цьому автореферат дисертації відповідає вимогам ДАК України і достатньо повно відображає структуру, основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи, дає цілісне уявлення про проведене дослідження.

Отже, результати аналізу змісту дисертації Загребнюк Юлії Володимирівни на тему “Професійне самовизначення учнівської молоді в середніх навчальних закладах США” свідчать про те, що авторці вдалося досягти поставленої мети і повністю розв’язати поставлені завдання. А отримані нею особисто нові науково обґрунтовані результати слід визнати суттєвими для розвитку теорії і методики виховання. Ці результати можуть бути рекомендованими для практичного використання в у загальноосвітніх навчальних закладах під час проведення профорієнтаційних занять, у закладах післядипломної освіти та в педагогічних університетах. Уведені в науковий обіг терміни, факти, теоретичні положення, результати дослідження, джерельна база можуть використовуватися науковцями для проведення порівняльних педагогічних досліджень і наукового обґрунтування розвитку вітчизняної системи професійної орієнтації населення в умовах європейської інтеграції.

Загалом дисертація Загребнюк Юлії Володимирівни на позитивну оцінку, проте вважаємо за потрібне вказати на низку міркувань, які виникли у процесі аналізу дисертації і вимагають окремих уточнюючих пояснень:

1. У підрозділах 1.1 (ст. 28–33) та 1.2 (ст. 52–54) тексту дисертації, на нашу думку, мав би бути представлений більш ґрунтовний порівняльний аналіз провідних американських теорій професійного самовизначення.

2. Ключові поняття дисертаційного дослідження (“професійна орієнтація”, “професійне самовизначення”, “вибір майбутньої професії”) коректно уточнені авторкою і представлені у підрозділі дисертації 1.2 (ст. 35–56) з урахуванням сучасних соціокультурних реалій. Проте, на нашу думку, “компетентність учня у виборі професії” не отримала тут належного висвітлення.

3. У підрозділі 1.3 (ст. 61–67) і підрозділі 2. 3 (ст. 125–129) розкривається зміст і специфіка організації професіографічних досліджень учнів. Цей значущий фактор успішного професійного самовизначення учнів у школах США мав би бути представлений структурою професіограми професії, а кілька з них подані у додатках.

4. У третьому розділі дисертації чітко окреслені методичні рекомендації та конкретні пропозиції щодо використання прогресивних ідей американського досвіду для розвитку системи професійної орієнтації в Україні. Ці пропозиції мали б містити також і рекомендації щодо запровадження в Україні профорієнтаційних інформаційно-комунікаційних технологій, засобів мережі Інтернет.

5. До перспективних напрямів досліджень проблеми професійного самовизначення учнівської молоді в країнах з розвинутою ринковою економікою і США зокрема (ст. 168 дисертації та 15 автореферату дисертації), доцільно було б віднести також проблему підготовку профконсультанта.

Однак висловлені зауваження і побажання не знижують актуальності, теоретичної і практичної цінності проведеного дослідження.

Загальний висновок. Вважаємо, що дисертація Загребнюк Юлії Володимирівни на тему “Професійне самовизначення учнівської молоді в середніх навчальних закладах США”, є завершеним, цілісним, самостійно

19
Жанна Калуж

виконаним дослідженням обраної проблеми. Робота містить нові як теоретичні, так і практичні результати, які мають важливе значення для подальшого розвитку теорії та методики виховання в Україні.

Дисертаційна робота відповідає пп. 9, 11, 12, 13 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 березня 2007р. №423 зі змінами згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор Загребнюк Юлія Володимирівни заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання

Опонент:

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
заступник директора з наукової роботи
Інституту проблем виховання НАПН України



О. В. Мельник

15 лютого 2016 р.



ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
СТВЕРДЖУЮ
Зав. відділу кадрів
Інституту проблем виховання НАПН України

Мельник О. В.

Л. В.